

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82969,Bieganski-Wladyslaw.html>
2022-10-03, 16:43

Biegański Władysław

BIEGAŃSKI Władysław (28 IV 1857, Grabów nad Prosną – 29 I 1917, Częstochowa), lekarz, logik, filozof. Syn Tomasza, ślusarza i właściciela małego folwarku, oraz Bibianny z Danielewiczów.

Gimnazjum kończył w Piotrkowie Trybunalskim. W 1875–80 studiował filozofię i medycynę na Cesarskim Uniw. Warszawskim. Po uzyskaniu w 1880 dyplomu lekarza, początkowo poświęcił się całkowicie praktyce lekarskiej, którą jednak zawiesił w 1882, by odbyć studia uzupełniające w Berlinie oraz Pradze. Wśród jego mistrzów znalazł się m.in. R. Virchow. W 1883 osiadł w Częstochowie, gdzie podjął rozległą praktykę lekarską i do 1907 piastował stanowisko lekarza miejskiego. W 1884–1910 pełnił funkcję lekarza oddziałowego na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Od 1887 do 1905 był też lekarzem zakładowym w fabrykach „Motte” i „Częstochowianka”. W 1906–16 w częstochowskim gimnazjum miejskim nauczał logiki. Był współzałożycielem i 1901–17 prezesem Tow. Lekarskiego Częstochowskiego, twórcą i prezesem powstałego w 1899 Tow. Dobroczynności dla Chrześcijan oraz inicjatorem powstania w 1906 i pierwszym prezesem Oddziału Częstochowskiego Polskiego Tow. Krajoznawczego. W 1901 założył w Częstochowie oddział Warszawskiego Tow. Higienicznego, którego celem nadrzędnym stało się krzewienie zasad zdrowego trybu życia. Dzięki zabiegom B. powstała także w Częstochowie pierwsza biblioteka miejska, nosząca obecnie jego imię. Zmarł z powodu dławicy piersiowej. W 2000 Rada Miejska nadała B. tytuł „Częstochowianina Stulecia”.

Na B. wpływ decydujący wywarła atmosfera pozytywizmu warszawskiego, z którego wyrosła późniejsza tzw. polska szkoła filozofii medycyny. W swoich zainteresowaniach badawczych stopniowo przechodził od problemów medycyny praktycznej i kwestii ogólnych na polu biologii, poprzez

kwestie filozoficzno-medyczne, w szczególności dotyczące logiki i teorii poznania, aż do problematyki czysto filozoficznej. W opublikowanych w 1897 *Zagadnieniach ogólnych z teorii nauk lekarskich* podjął krytykę komórkowej teorii zmian patologicznych R. Virchowa, która zakładała, że źródłem schorzeń są niepożądane zaburzenia w obrębie komórki. Pozostając pod wpływem myśli T. Chałubińskiego, B. wskazywał na zaburzenia funkcjonalne jako źródło procesu chorobowego. Funkcja jest reakcją komórkową na bodźce i to właśnie funkcja jest podstawą budowy narządu i istotą procesów życiowych. Funkcjonalna koncepcja życia B. była nie tylko oryginalna, lecz również mocno konkurencyjna dla celularnej teorii Virchowa, którą wówczas wielu uważało za ostateczną w medycynie. Sławę B., i trzeba podkreślić nie tylko w Polsce, przyniosły jednak głównie prace z zakresu logiki, w tym logiki medycyny.

Logika medycyny w ujęciu B. staje się tożsama z nauką o poznaniu lekarskim. Jest przestrzenią, w której formułuje się ogólne zasady postępowania lekarskiego i dokonuje ich krytycznego rozbioru. Po raz pierwszy swoje poglądy B. zaprezentował w książce *Logika medycyny czyli zasady ogólnej metodologii nauk lekarskich* (1894). Był to w zasadzie wykład logiki ogólnej pisany z wyraźną intencją wykazania obecności jej praw w medycynie, w czym B. zbliżał się do rozstrzygnięć proponowanych wcześniej przez F. Oesterlena. Autor udowodnił, że żadna nauka, w tym medycyna, nie może pominąć praw logiki, które stanowią podstawy metodologii każdego postępowania badawczego. Praca B. spotkała się ze sporym zainteresowaniem i zarazem krytyką. Pod jej wpływem autor zdecydował się na daleko idące zmiany. Takie były źródła powstania *Logiki medycyny czyli krytyki poznania lekarskiego* (1908). Zmieniona w stosunku do wydania pierwotnego druga część tytułu i w znacznym stopniu przebudowany układ oraz inaczej sformułowane treści sprawiają, że oba traktaty zawierają tak dalece różnicowany materiał, że należy je traktować jako odrębne dzieła. Nowe wydanie *Logiki medycyny* było znacznie bliższe pierwotnego zamysłu B., by opierając się na logice formalnej stworzyć podstawy logiki medycyny, rozumianej jako przedmiot odrębny stanowiący istotny rdzeń metodologii

lekarskiej. Logika medycyny miała stać się instrumentem krytycznego poznania lekarskiego. Drugie wydanie zostało szybko przetłumaczone na język niemiecki i stało się w swoim czasie dziełem wręcz kanonicznym, a nazwisko autora było rozpoznawalne w Europie.

Główną zasługą B. było wykazanie, że istnieje ścisła zależność pomiędzy postępowaniem naukowym i – co istotne – praktycznym w medycynie, a zasadami logiki formalnej. Zarówno badania podstawowe, jak i szeroko rozumiana praktyka kliniczna muszą spełniać rygory logiczne. Dla B. logika medycyny ma wówczas i tylko wówczas sens, jeśli staje się narzędziem praktycznym. Tym samym logika medycyny jest integralną częścią samej medycyny, wręcz jej podstawą, na której muszą się oprzeć pozostałe dyscypliny i właśnie to czyni pracę B. oryginalną.

Wśród prac B. ważnych dla teorii i praktyki lekarskiej należy jeszcze wymienić: *Diagnostykę różniczkową chorób wewnętrznych*, mającą w sumie trzy wydania (pierwsze 1891) oraz *Wykłady o chorobach zakaźnych ostrych* (1900–01). Istotny wkład do logiki formalnej stanowiły *Zasady logiki ogólnej* (1903), *Podręcznik logiki i metodologii* (1907) i *Teoria logiki* (1912). Warto też przywołać *Myśli i aforyzmy o etyce lekarskiej* (1899) oraz wydaną przez W. Tatarkiewicza już pośmiertnie na podstawie rękopisów *Etykę ogólną* (1918).

B. jest twórcą jednej z bardziej oryginalnych teorii poznania, którą określa się mianem przewidywizmu epistemologicznego, zakładającego, że istotą każdego poznania nie jest w istocie odkrycie tego co jest, lecz przewidywanie przyszłych faktów. B. nawiązywał tutaj do jednej z myśli A. Comte'a – savoir c'est prévoir. W filozofii przyrody zbliżał się do postaw neowitalistycznych, szukając kompromisu pomiędzy determinizmem i indeterminizmem. W etyce jego poglądy bliskie były eudajmonizmowi obiektywnemu.

PSB (T. Bilikiewicz); Śródka.

Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte der letzten

fünfzig Jahre, Bd. 1, München–Berlin 1962; M. Biegańska:
Władysław Biegański. Życie i praca, Warszawa 1930; *Dr*
Władysław Biegański. Częstochowianin Stulecia – patron
współczesnych lekarzy, Częstochowa 2009; R.W. Gryglewski:
Historia i filozofia medycyny Władysława Szumowskiego na
tle rozwoju historii i filozofii medycyny w Europie i Polsce.
Kraków 2010, s. 164–174; Z. Maćkowiak: *W. Biegański*, [w:]
Polska szkoła filozofii medycyny, red. M. Musielak i J.
Zamojski, Poznań 2010; A. Tarnopolski: *Filozofia a praktyka.*
Świat Władysława Biegańskiego, Częstochowa 2000.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)